

Det gode børneliv

Det gode børneliv

© KL

1. udgave, 1. oplag 2012

Pjecen er udarbejdet af KL

Design: Kontrapunkt

Forsidefoto: Claus Ørsted Film & Video

Sats: Kommuneforlaget A/S

Tryk: Rosendahls Schultz Grafisk

Produktion: Kommuneforlaget A/S

Produktionsnr. 830019

Produktionsnr. 830019-pdf

ISBN 978-87-92460-94-3

ISBN 978-87-92460-96-7-pdf

KL

Weidekampsgade 10

2300 København S

Tlf. 3370 3370

kl@kl.dk

www.kl.dk

Indhold

Forord **2**

1. Rammerne for børneindsatsen er i utakt **4**

2. Aktive forældre gør en forskel **6**

3. Positive forventninger styrker børn **8**

4. Sunde børn har bedre livsbetingelser **10**

5. Børn skal lære i dagtilbud **12**

6. Nyt læringsmiljø gør elever dygtigere **14**

7. Nedbryd silotænkningen **16**

Fakta **18**

Referencer **20**

Forord

Det gode børneliv er udfordret! Resultaterne på børneområdet står ofte ikke mål med samfundets forventninger. Alle børn skal uddannes bedre, og de børn, der har særlige behov, har krav på hjælp, der nytter.

Alt for ofte handler debatten på børneområdet om rammer, strukturer og processer, fx om antallet af anbragte børn, minimumsnormeringer, lukkedage og timetal i folkeskolen. Der er brug for at nytænke og handle fælles på tværs af børneområdet. Der er brug for at koncentrere indsatsen om fælles mål og det, der virkelig batter.

Det kræver, at alle voksne omkring børnene påtager sig et ansvar – politikere, professionelle og forældre. Holdningerne skal ændres, så voksne altid tager positivt ansvar for børnene og fokuserer på børnenes potentialer. Lovgivning og overenskomster, der dækker børneområdet, skal støtte op om det, der er allervigtigst – at hverdagen bliver bedre for alle børn. I praksis drejer det sig om, at de voksne omkring børnene er kompetente og vidende om, hvad der er bedst for børnenes trivsel, udvikling og læring.

KL's udspil "Det gode børneliv" baserer sig i høj grad på undersøgelser. KL opfordrer til, at udspillet syv temaer kan danne rammen for et fælles fokus for alle parter på børneområdet. Et fælles fokus, der samler indsatsen. KL opfordrer regering, kommunalpolitikere, direktører, ledere, faglige medarbejdere, organisationer, frivillige foreninger samt forældre til at arbejde sammen om det gode børneliv. Alle kan og skal bidrage.

Udspillet giver klare signaler til regeringen om udviklingen af velfærden på børneområdet i de kommende år og indspark til, hvordan kommunerne kan udvikle praksis. Kommunerne løser de fleste offentlige opgaver i forhold til børn og unge mellem 0 og 18 år. I 2012 bruger kommunerne 103 mia. kr. på børneområdet. Det svarer til 42 pct. af de samlede kommunale udgifter. For KL vil udspillet være fundamentet i samarbejdet med andre aktører om udviklingen af børneområdet.

Det gode børneliv blev drøftet første gang ved et inspirationsforum i september 2011, hvor KL's Børne- og kulturudvalg var vært. Her præsenterede forskere viden om det gode børneliv. Efterfølgende har KL haft dialog med repræsentanter for kommuner og faglige organisationer. Det gode børneliv er drøftet i KL's Børne- og Kulturudvalg og KL's bestyrelse.

KL efterlyser et bedre børneliv for alle børn – det er et fælles ansvar at løse opgaven!

København, februar 2012

Jan Trøjborg

Kristian Wendelboe

1. Rammerne for børneindsatsen er i utakt

En fælles formålsparagraf samler indsatsen for det gode børneliv!

Børn har brug for, at regeringen arbejder sammenhængende og i samme retning. Det er nødvendigt med en ny fælles formålsparagraf om "Det gode børneliv". En formålsparagraf, der er ledestjernen i den faglige diskussion om børnenes trivsel, udvikling og læring, og som bygger på tankegangen i FN's Børnekonvention og målsætningen om, at 95 pct. af de unge skal have en ungdomsuddannelse.

Hvorfor er dette tema på dagsordenen?

Indsatsen på børneområdet hænger ikke godt nok sammen. De forskellige love – dagtilbudsloven, folkeskoleloven, serviceloven og sundhedsloven – der beskriver rammerne for det faglige arbejde, er placeret under flere ministre. Princippet om, at hver minister tager sig af sin egen lovgivning, bevirker, at ansvaret for at tage handling flyttes rundt. Opdelte lovgivninger gør, at nogle af de fagprofessionelle i kommunerne enten lægger ansvaret fra sig eller arbejder i hver sin retning. De forskellige lovgivningers syn på, hvad der er den rette indsats, udfordrer samarbejdet om barnet. De fagprofessionelles opfattelser og forventninger til egen og andres indsats kan derfor resultere i en usammenhængende indsats over for barnet.

KL foreslår

- **At regeringen tager ansvar for at udarbejde en fælles formålsparagraf for hele børneområdet.** Formålsparagrafferne i dagtilbudsloven, folkeskoleloven, serviceloven og sundhedsloven skal erstattes af én fælles formålsparagraf. Formålsparagraffen skal udstikke et fælles mål for den samlede børneindsats. En rød tråd gennem hele børnelivet, hvor der er fokus på børnenes udvikling, trivsel, sundhed og læring med forældrene som de vigtigste i børnenes liv, vil samle børneområdet.
- **At regeringen samler hele børneområdet i ét børneministerium.** Et samlet børneministerium skal tage udgangspunkt i det gode børneliv for alle børn. Det nytter ikke at udskille børn med særlige behov ved at placere dem i et ministerium for sig. Ved en sådan placering stemples børnene yderligere. Alle børn har krav på lige muligheder for personlig udvikling, trivsel, sundhed og læring. Med ét børneministerium, der rummer alle forhold omkring barnet, vil ansvaret for at tage handling om det gode børneliv være samlet med et fælles mål.
- **At regeringen prioriterer forskning og evidens på det samlede børneområde.** Forskningen skal fokusere på, hvad der skal til, for at børn får et godt børneliv. Der skal blandt andet forskes i, hvilke udfordringer de fagprofessionelle står med, når de skal tage hånd om alle børn - uanset børnenes adfærd, fysiske og kognitive formåen. Det skal også belyses, hvad der skal til for at overvinde disse udfordringer. Samtidig skal der forskes i hvilke indsatser, der virker, og hvad der skal til, for at det tværfaglige samarbejde i højere grad lykkes til gavn for det enkelte barn.
- **At regeringen og parterne på børneområdet drøfter, hvordan fælles mål for det gode børneliv fremover skal afspejle sig i uddannelserne på området.** Der skal skabes en fælles forståelse på tværs af uddannelserne med udgangspunkt i det gode børneliv. Det er nødvendigt med et intensiveret samspil mellem de enkelte uddannelser, så indholdet i højere grad hviler på et fællesfagligt fundament.

2. Aktive forældre gør en forskel

Forældre er nøglen til, at børn lærer og udvikler sig!

Børn har brug for, at deres forældre kommer mere på banen og aktivt tager del i børnenes adfærd, udvikling og læring. Forældrene er de vigtigste i børnenes liv! Det er derfor nødvendigt, at de voksne på hele børneområdet tager forældrene og forældrenes involvering alvorligt og nytænker samarbejdet med forældrene.

Hvorfor er dette tema på dagsordenen?

Forældre må holde op med at udlicitere opgaven med opdragelse og udvikling af børnene til det offentlige. Forældre skal tage ansvar. Børn, der vokser op i en aktiv familiekultur, opnår bedre læsefærdigheder og større muligheder for at færdiggøre en ungdomsuddannelse. Forældrenes adfærd har stor betydning for børnenes udvikling, både fysisk, kognitivt og socialt. Det er også forældrene, der er afgørende for, hvordan barnet siden hen danner relationer til andre mennesker og indgår i sociale fællesskaber. Forældrene skal forstå, at de er de vigtigste i børnenes liv. Det offentlige kan ikke erstatte forældrene. Det offentlige kan kun bygge videre på det fundament, som barnet kommer med hjemmefra.

Undersøgelser viser

- Engagerede, varme, indlevende forældre, der samtidig er lydhøre og imødekommende over for barnets behov, har en positiv indflydelse på barnets personlige og sociale udvikling og giver barnet gode forudsætninger for at knytte sig til andre.
- Hvis forældre får viden om, hvilken betydning de har for deres børns læring, kan de gøre en kæmpe forskel for børnenes skolegang.
- Der er et potentiale i at undervise forældre i teknikker og kommunikative situationer, som inddrager barnet og stimulerer barnets muligheder for læring. Både sprogligt samvær og logisk tænkning kan forbedre barnets læringsmiljø i hjemmet.

KL foreslår

- **At der sker en gennemgribende nyskabelse af samarbejdet med forældrene på hele børneområdet til gavn for både børn og forældre.** Dagtilbuddet skal fx dagligt inddrage og involvere forældrene i barnets udvikling. Skolen skal jævnligt i samarbejde med forældrene følge op på, om barnet når sine læringsmål. Det er ikke nok at afholde to konsultationer årligt. Forældrene skal lære, at det er vigtigt at fortælle positive historier om andres børn, børnegruppen, pædagogen, læreren, osv. En positiv historie om andres børn og børnenes fællesskab skaber et positivt miljø til gavn for alle børn. Forældre kan fx også bidrage til fællesskabet ved at lave legeaftaler med børn, som ikke normalt kommer i hjemmet.
- **At forældre tilbydes forældrekurser, der kan forbedre barnets læringsmiljø hjemme.** Det drejer sig om forældrekurser, hvor forældre fx lærer at stimulere barnet sprogligt og lærer at inddrage barnet i aktiviteter med logisk tænkning. Begge dele forbedrer barnets grundlag for læring.
- **At der sættes ind med evidensbaserede forældreprogrammer til forældre, der har det svært i forældrerollen.** Der skal fokus på at fremme disse forældres evner til at bygge gode relationer til deres børn og styrke dem som opdragere. Det kan være indsatser, der bygger bro mellem den måde barnet prægnes på i familien og de oplevelser, barnet har i dagtilbud eller skole.
- **At forældres betydning og involvering i børnenes liv i højere grad indgår i uddannelserne på børneområdet.** De voksne på børneområdet skal opnå kompetencer, så de kan understøtte forældrene med viden om deres betydning for barnets udvikling og læring.

- Evidensbaserede forældreprogrammer har vist sig at skabe positive forandringer i trivsel og udvikling hos både børn og forældre og stor tilfredshed hos forældre ved gennemførelse af et forløb. Når småbørn i udsatte positioner skal have hjælp, er det mest frugtbart at sætte ind med forskellige støtteforanstaltninger til forældre – og helst med flere former for støtte over længere tid.
- I forhold til mindre børn på døgninstitutioner gør omfattende observationer det klart, hvor stor en rolle forældre spiller – også for børn, der har været udsat for ganske meget derhjemme. Børnene savner forældrene, bekymrer sig for dem, de vogter på kritik af forældrene og er af samme grund ambivalente over for at indgå relationer til de nye omsorgsgivere.

3. Positive forventninger styrker børn

Låste opfattelser af "det anderledes" gør, at børn udelukkes af fællesskabet!

Børn skal anerkendes for det, de gør, og for dem, de er. Det er nødvendigt, at de voksne anerkender og inddrager barnet i fællesskaber uanset barnets adfærd eller fysiske og kognitive formåen. Anerkendelse, inddragelse og muligheden for at indgå i fællesskaber er grundlæggende forudsætninger for, at børn forstår sig selv, føler sig værdsat og kan indgå i relationer til andre.

Hvorfor er dette tema på dagsordenen?

Der skal brydes med kulturen, hvor de voksne omkring barnet iagttager adfærd og udpeger og definerer barnet som anderledes. En kultur hvor diagnosticering og tildeling af mindreværdige roller gør, at barnet mødes med negative forventninger. Den fastlåste opfattelse af "det anderledes" betyder, at der primært fokuseres på visitation, økonomi og eksklusion. Der er i stedet brug for at se på børn og voksnes adfærd omkring barnet. De voksne har en vigtig rolle i at inddrage og hjælpe børnene til at indgå og deltage i meningsfulde og anerkendende fællesskaber. Børns deltagelse i fællesskaber i dagtilbud, skole og fritidsliv giver større selvværd og modvirker mobning og ensomhed. Børn har brug for autentiske og tydelige voksne, der på en gang anerkender og stiller krav.

Undersøgelser viser

- Venskaber med jævnaldrende har en positiv sammenhæng med børns trivsel og udvikling. Det særlige ved relationen til jævnaldrende er, at det fremmer læring som en aktiv indsats.
- Når barnet indgår i fællesskaber, oplever det at være en del af en gruppe og samtidig blive anerkendt for at være sig selv og for at bidrage med noget i gruppen. Et stærkt socialt netværk er en vigtig ressource for børns identitetsdannelse og trivsel.
- Børn, der har nogle, de kan tale fortroligt med enten i familien eller blandt kammeraterne, er kendetegnet ved, at de har et godt helbred, god skoletrivsel og god almentrivsel.

KL foreslår

- **At de voksne styrker børnenes muligheder for at indgå i anerkendende relationer med andre børn.** Det kan fx ske ved, at dagtilbud og skole i dialog med forældrene arbejder med lærende fællesskaber. Dagtilbud og skole skal også opmuntre børnene til at deltage i forskellige fritidsaktiviteter, så børnene får et netværk også uden for dagtilbuddet eller skolen. Fritidsaktiviteter skal tænkes ind i børnenes hverdag, da de er afgørende for både børns fællesskaber, og for hvordan børnene trives i deres liv.
- **At kommunalbestyrelsen i den økonomiske styring indretter almen- og specialområdet, så fordeling af ressourcerne tager udgangspunkt i barnet.** Det skal kunne betale sig at styrke barnets trivsel og udvikling i dagtilbud og skole, så eksklusion undgås. Det kan fx ske ved en ressourcetildeling, hvor pengene følger barnet.
- **At de voksne hører og involverer barnet i de beslutninger, der vedrører barnets liv og læring.** Involvering af barnet lærer barnet medbestemmelse, at tage ansvar og at blive en god demokratisk samfundsborger. På skolen kan det fx ske ved, at eleven i samarbejde med lærer og forældre sætter mål for egen læring og indsats. Hver uge aftaler eleven med læreren, hvordan eleven følger op på egne mål. I den sociale indsats skal barnet altid inddrages, når det er muligt.
- **At de fagprofessionelle gennem uddannelse får stærke faglige kompetencer og bruger dem, så indsatsen nytter.** Børn deltager med de forudsætninger, de har. For at skabe lige muligheder skal de voksne kunne håndtere børns forskellighed. Fagligt begrundede valg af mål og metoder er nødvendige både i almen- og specialområdet, og de fagprofessionelle skal dokumentere, at børnene har gavn af indsatsen. Det er også nødvendigt, at de voksne er opmærksomme på egen adfærd og på barnets reaktioner på denne adfærd.

- De børn, der oplever kedsomhed og savner nære venner, har som regel også problemer i skolen.
- Faktorer, der fremmer et barns trivsel, er bl.a., at der er relativt mange ressourcer i barnets hjem, at barnet har mindst én god ven, at det oplever at have selvbestemmelse i en række forhold i dets hverdag, samt at det går til fritidsaktiviteter hver uge.
- For at den voksne skal kunne tage udgangspunkt i det enkelte barns personlighed, skal den voksne kunne rumme og acceptere sin egen vrede, sorg, frustration, indadvendthed, ensomhed, dovenskab, usikkerhed, sårbarhed, trang til bekræftelse, generthed, følsomhed mm.

4. Sunde børn har bedre livsbetingelser

Fysisk aktivitet og livsstil er afgørende for, at børn lykkes!

Børn har krav på hjælp til et sundt liv. Det er nødvendigt, at jordemødre og sundhedsplejersker aktivt fremmer sundheden i hjemmet, allerede før barnet er født. Det er, mens barnet er lille, at overvægt og andre sundhedsproblemer kan forebygges med størst effekt. Det er afgørende, at arbejdet med barnets sundhed fortsætter op igennem dagtilbud, skole og fritidstilbud.

Hvorfor er dette tema på dagsordenen?

Op mod hvert femte barn i Danmark er overvægtigt. Kimen til overvægt og flere livsstilssygdomme lægges allerede i den tidlige barndom. Forældrenes livsstil har afgørende betydning for barnets sundhed og udvikling. Der er brug for en fælles indsats, hvor forældre, de fagprofessionelle og landets over 10.000 idrætsforeninger alle bidrager til at sætte fokus på kost og fysisk aktivitet som en integreret del af barnets dagligdag. Børn har brug for bevægelse og en sund og varieret kost. Kosten er vigtig for barnets helbred og mentale udvikling. Fysisk aktivitet styrker barnets motoriske udvikling og bidrager til at opbygge muskler og knogler, mens barnet vokser. Desuden har fysisk aktivitet indflydelse på barnets koncentrations- evne, adfærd og kognitive læring.

Undersøgelser viser

- Det enkelte barns sundhed og trivsel afhænger af arv, levevilkår, familiens og omsorgspersoners livsstil og sundhedsvaner. Kimen til barnets fysiske, psykiske og kognitive kompetencer for resten af livet lægges i barnets tidlige leveår.
- Børn af resourcesvage familier har ofte en mere risikobetonet sundhedsadfærd, hvilket viser sig gennem overvægt, et større pilleforbrug samt et forbrug af alkohol og rygning i en tidlig alder.
- Et højt BMI i barndommen er forbundet med øget risiko for hjerte-kar-sygdomme i voksentilværelsen uanset senere vægtstatus.

KL foreslår

- **At jordemoder og sundhedsplejerske skal rådgive og påvirke familierne til bedre sundhed i familien og omkring barnet.** Jordemoder og sundhedsplejerske skal vejlede og støtte familien i, hvordan familien kan opbygge sundere vaner i hverdagen til gavn for barnets trivsel og udvikling. Fx gennem motionsaktiviteter, sund kost og fornuftige søvnvaner. Jordemoder og sundhedsplejerske har ansvar for at være i dialog med dagplejere, pædagoger og lærere om barnets sundhed i dagtilbuddet og skolen.
- **At der er forebyggende sundhedstilbud til børn i risikogruppen.** Kommunerne skal tage et større ansvar for at forebygge fremtidige livsstilssygdomme. Børns overvægt og et lavt BMI skal tages alvorligt. Fx skal sundhedsplejersken tidligt i barnets liv samarbejde med familien og andre voksne omkring barnet og hjælpe familien til sundere vaner. Børn og unge, der rammes af psykiske lidelser, skal have hurtigere hjælp, så de ikke mister kontakten til familie, skole og venner. Det kan også være nødvendigt at sætte fokus på samspillet i familien, hvor forældre fx kan have svært ved at sige fra over for barnet. Det er vigtigt, at region og kommune samarbejder om indsatsen.
- **At alle børn er fysisk aktive mindst en time om dagen.** Fysisk aktivitet i dagtilbud og skole skal foregå på en ny måde. Fysisk aktivitet skal ikke nødvendigvis være bundet af skemalagte idrætsaktiviteter. Det fysiske miljø i dagtilbud, skoler, fritidstilbud og i kommunernes offentlige rum skal invitere til fysisk aktivitet. De voksne i dagtilbud og skole skal tænke fysisk aktivitet ind i de daglige læringsforløb.
- **At de voksne er gode forbilleder for børnene.** Forældrene og de voksne i dagtilbud og skole skal gå foran og vise børnene en sund livsstil, fx i forbindelse med rygning og sukkerindtag. Dagplejeren skal fx også have faglig indsigt i barnets kost, så barnet kan få et sundt måltid mad hver dag. Kommunen skal sørge for, at dagplejeren har viden om sund kost.

- For børn er overvægt forbundet med et lavere fysisk aktivitetsniveau og problemer af psykosocial karakter som drilleri, mobning og lavt selvværd. Det skønnes, at 11-12 pct. af de 11-15 årige drenge i dag er overvægtige, og at det samme gælder for otte-ni pct. af pigerne.
- Der er en entydig positiv sammenhæng mellem fysisk aktivitet og barnets læring. Social støtte og gode muligheder for fysisk udfoldelse i skole og lokalsamfund er fremmende for fysisk aktivitet.
- Lige under halvdelen af store børn overholder ikke Sundhedsstyrelsens anbefalinger om en times fysisk aktivitet om dagen. Til gengæld bruger danske 5-16 årige i gennemsnit syv timer og tre kvarter på medier hver dag. Børnene og de unge er på nettet, spiller computerspil, hører musik og ser tv. Forbruget er stigende.

5. Børn skal lære i dagtilbud

Børn får kun lige muligheder, når der sættes ind i barnets tidlige leveår!

Det er, mens børnene er små, at deres grundlag for fremtiden bliver skabt. Næsten alle børn i Danmark går i dagtilbud. Det er derfor altafgørende, at de voksne i dagtilbud arbejder med børns læring og udvikling, så alle børn bliver rustet til et godt liv i fremtidens samfund. Det er nødvendigt, at de voksne aktivt påvirker børns livsforløb.

Hvorfor er dette tema på dagsordenen?

Indsatsen i dagtilbuddene kan blive endnu bedre. Det er for sent at begynde arbejdet med børns læring og udvikling af sociale kompetencer, når børnene har første skoledag. De har brug for udfordringer allerede i de første leveår. Udfordringer er vigtige for børns selvdannelse, selvværd og læringslyst. Børn skal understøttes i at tro på og udnytte egne muligheder, og de skal have rum for udfoldelse. De voksne i dagtilbud skal arbejde mere målrettet og gøre brug af deres faglighed. De skal gennem systematik og overskuelighed skabe en pædagogisk hverdag, der rummer både struktureret læring og fri leg. En hverdag, hvor de voksne tager udgangspunkt i det enkelte barns ressourcer. Det giver barnet bedre chancer i livet.

Undersøgelser viser

- Målrettede og strukturerede læringsaktiviteter i dagtilbud har positiv betydning for børnenes senere læring i skolen.
- Lav kvalitet af dagpasningen kan influere negativt på barnets udvikling, og daginstitutioner kan komme til at forstærke en negativ social arv.
- Børn lærer mest, hvis de møder mange passende udfordringer, der hverken er for svære eller for lette.

KL foreslår

- **At de voksne i dagtilbud har kompetencer, så de kan give alle børn passende udfordringer afstemt efter barnets udviklingstrin og alder.** De voksne skal have kendskab til og forståelse for barnets udviklingstrin og styrker, så barnet gives udfordringer, der hverken er for svære eller for lette. De voksne skal også give barnet feedback på, om barnet lykkes.
- **At dagtilbud organiseres, så hver enkelt voksen gør brug af sin faglighed og planlægger læringsforløb med få børn af gangen.** Det kan være læringsforløb, hvor én voksen fx har ansvaret for otte til tolv børn, og hvor den voksne bruger sin tid sammen med børnene i stedet for at bruge tid med kollegerne. Det er vigtigt, at lederen støtter op om, at de voksne kan organisere arbejdet, så de ved, hvad de skal lave med hvilke børn, når de kommer på arbejde.
- **At de voksne i dagtilbud planlægger konkrete læringsforløb fx i faglige værksteder i et fast tidsrum hver dag.** Den voksne skal arbejde struktureret og målrettet med børns udvikling og læring. Den voksne skal samtidig sikre, at barnets motivation og tilgang er det bærende element i børnenes læringsforløb. Det handler ikke om at kopiere skolen.
- **At de voksne i dagtilbud udvikler deres kompetencer til fremtidens udfordringer.** Det kan ske ved vejledning eller inspiration fra specialister eller andre dagtilbud, der fx har en særlig indsigt i at arbejde med børn. Det er også vigtigt, at uddannelsen til arbejdet i dagtilbud passer til fremtidens udfordringer, herunder større inddragelse af digitale medier som fx Ipad, foto og filmoptagelse.

- Én voksen sammen med få børn i planlagte aktiviteter giver bedre læring.
- Høj kvalitet i dagtilbud med legende læringsmiljøer afspejler sig i børnenes sociale kompetencer som 10-årige.
- Der er sammenhæng mellem børnenes udbytte og de voksnes kompetencer. Voksne med faglige kompetencer er mere stimulerende og støttende. De organiserer hverdagens aktiviteter bedre og er bedre i stand til at give aldersrelevante udfordringer.

6. Nyt læringsmiljø gør elever dygtigere

Folkeskolen skal sparkes ind i det 21. århundrede!

Børn har brug for flere kompetencer og mere viden i fremtiden. Mængden af viden stiger eksplosivt, så alle børn skal lære mere og samtidig styrke deres personlige kompetencer. Med en målsætning om, at 95 pct. af de unge skal have en ungdomsuddannelse, er det nødvendigt, at folkeskolens parter fornyer folkeskolens læringsmiljø og indhold. Det er også nødvendigt at samarbejde om de unge i overgangen fra folkeskole til ungdomsuddannelse.

Hvorfor er dette tema på dagsordenen?

Folkeskolen skal være mere effektiv. Der er brug for, at almenundervisningen tager udgangspunkt i alle børns potentialer, og at færre elever tilbringer deres skoletid i specialtilbud. Almenundervisningen skal være mere systematisk, og eleven skal lære både i fællesskaber og alene. Digitaliserede læringsmål for eleverne skal støtte elevens træning, fordybelse og produktion af ny viden. Hyppige lærer-elevsamtaler skal følge op på, at eleven udvikler sig fagligt og personligt og når sine mål. Elevernes motivation spiller en helt central rolle for deres læring. Teknologien formår at motivere og engagere eleverne på mange måder, fx ved at synliggøre og anvende læringens resultater i praksis. Det er nødvendigt, at lærerarbejdet skifter karakter.

Undersøgelser viser

- Læreren er den mest betydningsfulde faktor i skolen for elevernes læring. En tæt opfølgning fra læreren på elevernes indsats og engagement samt fokus på deres ressourcer øger elevernes læringsudbytte.
- Elever, der bevarer tilknytningen til en almenklasse frem for at blive henvist til en specialklasse, har større mulighed for at gennemføre en erhvervs- og ungdomsuddannelse.
- Tydelige forventninger, tilpas svære udfordringer, målrettet undervisning, konsekvent opfølgning af elevfremskridt og aktiv elevinvolvering fremmer elevernes læring.

KL foreslår

- **At lærerarbejdet skifter karakter.** Lærer- og elevstyrede aktiviteter skal fremme elevernes læring. De konkrete aktiviteter skal være mangfoldige og differentierede. Lærerne skal undervise, organisere læringsmiljøet og følge op på den enkelte elevs fremskridt og indsats. Kommunerne skal effektivt bruge mulighederne i lærernes arbejdstidsaftale. Et nyt læringsmiljø og digitalisering er væsentlige elementer heri.
- **At alle elever får større udbytte af almenundervisningen, og færre udskilles til specialtilbud.** Ny lovgivning om inklusion understøtter kommunernes arbejde. Nu skal ressourcer fra specialundervisning bruges i almenundervisningen. Ressourcepersoner fx psykologer og læsevejledere skal vejlede lærerne i at differentiere læringsmiljøet og følge tæt op på målene for elevens faglige og personlige læring og indsats. Fokus på overgang fra skole til ungdomsuddannelse skal sikre, at eleverne bliver klar til at gennemføre en uddannelse.
- **At digital undervisning motiverer og inddrager eleverne på nye måder.** Kommunerne skal sikre en it-infrastruktur, så elever og lærere har let adgang til nettet. Digitaliserede læringsmål og digitale læremidler skal tilsammen understøtte lærernes planlægning og fremme elevs og forældres adgang til læring. Internationale erfaringer med investeringer i digitale ressourcer har ikke revolutioneret læringsmiljøerne. Derfor bør danske investeringer kombineres med viden fra forskning og praktiske erfaringer om læring. Fx skal eleverne være aktive deltagere, og læringsmiljøet skal bygge på, at børn lærer i fællesskaber.
- **At ledelse af folkeskolen fremmer elevernes læring.** Lederen skal sætte tydelige og ambitiøse mål for faglighed fx ved at kræve, at viden fra forskning og dokumenteret god praksis bliver brugt i den faglige dialog mellem lærerne og implementeres i undervisningen. Lederen skal skabe et stærkt fagligt miljø på skolen gennem supervision og feedback til den enkelte lærer. Lederen skal måles på elevernes resultater, elever og læreres trivsel og forældrenes tilfredshed.

- Organisering af overbygningen, hvor der bygges på elevernes kompetencer, og hvor de selv tilrettelægger en meningsfuld skoledag ud fra egne mål og læringsstrategier, fører til høj motivation, mere læring og bedre trivsel.
- Det har stor betydning, at ledelsens mål og beslutninger er tydelige for alle på skolen, og at der konsekvent bliver fulgt op på dem.
- Eleverne præsterer bedre, når skolens ledelse vægter fagligheden højt og har store forventninger til elevernes resultater og lærernes praksis. Eleverne præsterer bedre, når skolens ledelse er i dialog med lærerne om deres praksis og om elevernes resultater.

7. Nedbryd silotænkningen

Det gode børneliv skal være styrende – ikke regler og forvaltningsstrukturer!

Børn har krav på en fælles faglig indsats, der har barnet som omdrejningspunkt. Sundhedsplejersken, pædagogen, læreren, psykologen og socialrådgiveren skal holde fokus på det gode børneliv og samtidig bidrage med deres faglige viden. Et fælles fagligt fokus understøtter en tidlig indsats og et positivt udviklingsmiljø til gavn for alle børn.

Hvorfor er dette tema på dagsordenen?

Kommunernes forvaltningsstrukturer er udfordret. Sundhedsplejersken, pædagogen, læreren, psykologen og socialrådgiveren skal smide sit mereværdige syn på egen faglighed væk. Det er det gode børneliv, der skal være styrende. Erfaringen viser, at den måde, kommunerne og overenskomsterne er indrettet på, påvirker den måde, der tænkes og handles på. Alt for ofte er indsatsen over for børn præget af opdeling mellem dagtilbud, skole, social- og sundhedsområde. Opdelingen af indsatsen i sektorer er med til at flytte problemerne rundt. Når systemet er organiseret i siloer, er det muligt at undvige ansvar både økonomisk og fagligt. Organisering og overenskomster må ikke bruges som undskyldning for at fralægge sig et fælles ansvar for barnet.

Undersøgelser viser

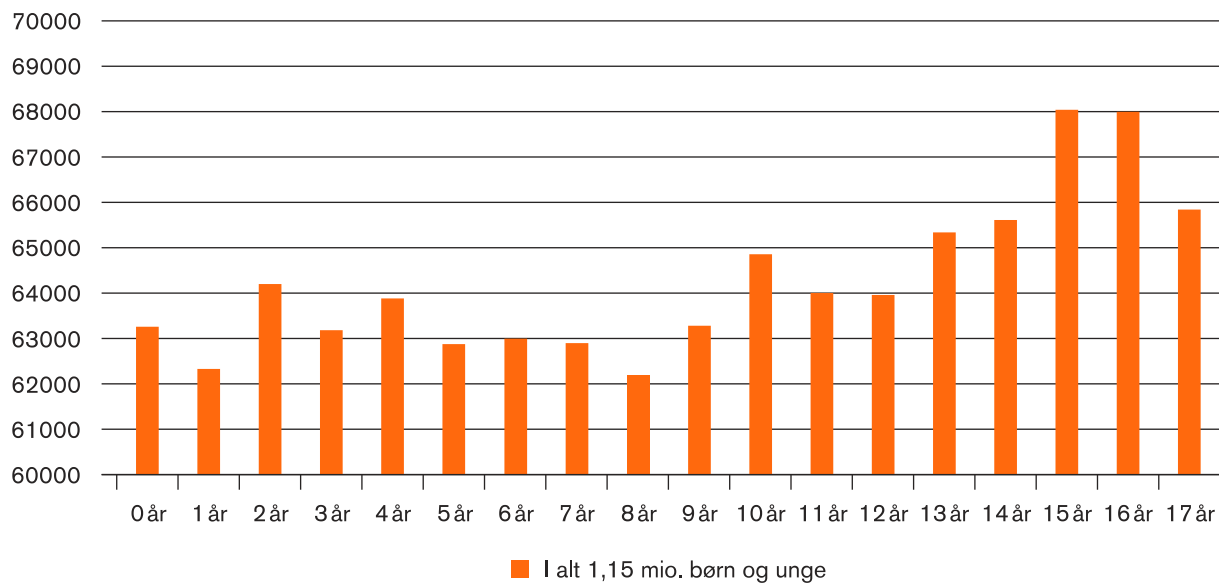
- Når en faggruppe laver generaliserende beskrivelser af en anden faggruppes arbejde, kan det medvirke til at besværliggøre samarbejdet og udgøre en barriere for at opnå enighed om et fælles mål for indsatsen.

KL foreslår

- **At den enkelte kommunalbestyrelse skal tænke nyt og drøfte muligheden for at flytte penge fra en sektor til en anden.** Fordeling af ressourcerne skal tage udgangspunkt i barnet og have fokus på forebyggelse. Erfaring viser, at en tidlig indsats på børneområdet kan medvirke til at reducere antallet af unge, der dropper ud, og dermed øge antallet af unge, der får en ungdomsuddannelse. Det kan også ske ved nye tværfaglige professionelle miljøer i lokalområdet tæt på børn og forældre. Fx ved at sundhedsplejersken, socialrådgiveren og psykologen er til stede i dagtilbuddet og på skolen.
 - **At KL sammen med de faglige organisationer drøfter, hvordan oplevede barrierer i overenskomsterne kan nedbrydes, så de ikke hindrer en fællesfaglig indsats på børneområdet.** Der kan være situationer, hvor lærere og pædagoger bruger deres forskellige overenskomster som argument for ikke at ville eller kunne samarbejde med hinanden.
 - **At der skabes bedre sammenhæng mellem sundhedsplejerske-, pædagog-, lærer-, psykolog- og socialrådgiveruddannelserne, så monopolerne nedbrydes, og faglighederne højnes.** De enkelte fagligheder har brug for en fælles forståelse af betydningen af tidlig indsats og et positivt udviklingsmiljø til gavn for alle børn.
 - **At ledelsen sørger for, at der er tid til, at de fagprofessionelle kan mødes i innovative miljøer, hvor de nytænker indsatsen med udgangspunkt i forskning og dokumenteret god praksis omkring børn.** De fagprofessionelle skal fx have mulighed for at mødes, uden at det handler om en konkret problemstilling. Men hvor det i stedet handler om at reflektere og berige hinanden med erfaring og ny forskning omkring det gode børneliv. Resultatet skal munde ud i en mere hensigtsmæssig indsats på børneområdet.
-
- Samarbejdet omkring barnet eller den unges skolegang beskrives som et flerfagligt samarbejde. Ofte foregår samarbejdet parallelt, hvilket vil sige, at forskellige professionelle arbejder side om side med samme sag. Det parallelle samarbejde står i modsætning til et ideal om tværfagligt samarbejde, hvor de forskellige professionelle arbejder sammen på den samme opgave, men med en fælles målsætning og en klar ansvarsfordeling.

Fakta

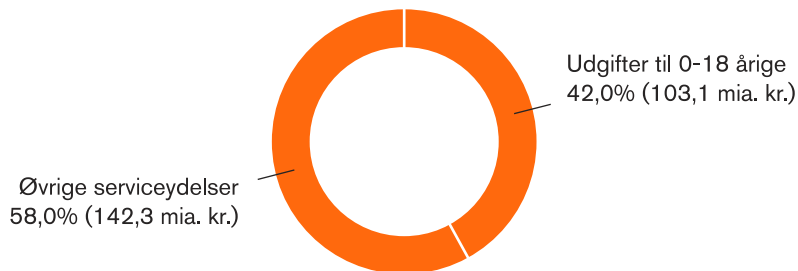
Børn og unge mellem 0-18 år i 2011

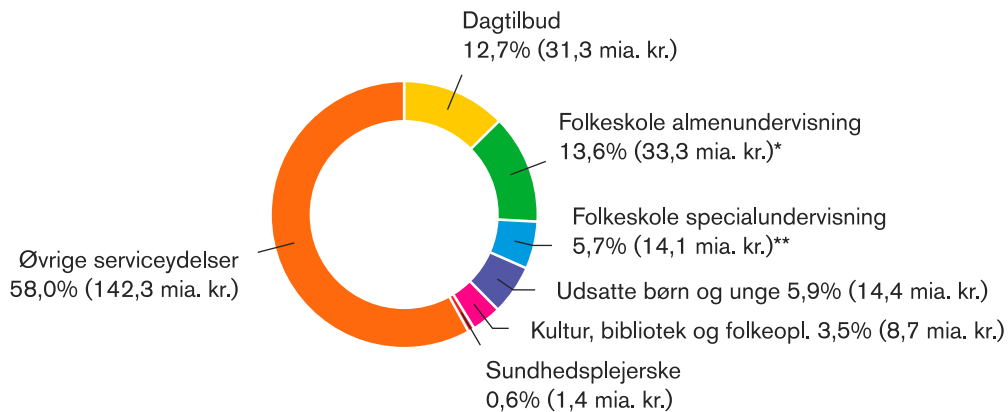
Kilde: Danmarks statistik

Kommunalt forbrug, budget 2012

Fordeling af serviceudgifter i 2012

Fordeling af serviceudgifter på børneområdet i 2012

Kilde: Danmarks statistik

* Udgifterne til almenundervisningen er beregnet som 70,3% af de samlede udgifter til folkeskoleområdet. Denne andel er baseret på undersøgelsen "Specialundervisningen i folkeskolen – veje til bedre organisering og styring", 2010.

** Specialundervisningen er beregnet som 29,7% af de samlede udgifter til folkeskoleområdet. Denne andel er baseret på undersøgelsen "Specialundervisningen i folkeskolen – veje til bedre organisering og styring", 2010.

Referencer

1. C.P. Edwards, S.M. Sheridan, L. Knoche (2008): Parent Engagement and School Readiness: Parent-Child Relationships in Early Learning. Faculty Publications, Department of Child, Youth, and Family Studies, 60.
2. C. Mattsson, A.D. Hestbæk, A.R. Andersen (2008): 11-årige børns hverdagsliv og trivsel. Resultater fra SFI's forløbsundersøgelser af årgang 1995. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, (08:16).
3. S.M. McGroder, A. Hyra (2009): Developmental and Economic Effects of Parenting Programs for Expectant Partners and Parents of Preschool-age Children.
4. N. Panscosofar, L. Vernon-Feagans, E. Odom, J.R. Roe (2008): Family relationship during infancy and later mother and father vocabulary use with young children. *Early Childhood Research Quarterly*.
5. I. Schoon, S. Parsons, R. Rush, J. Law (2010): Childhood Language Skills and Adult Literacy: A 29-year Follow-up Study. *Pediatrics*.
6. H. Oldrup, K. Vitus (2011): Indsatser over for udsatte 0-3-årige og deres forældre – en systematisk forskningsoversigt. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, (11:32).
7. B.S. Rangvid: Hvad kan der gøres for fagligt svage elever i grundskolen?
8. A. Honneth (2006, original 1992): Kamp om anerkendelse.
9. A. Miller (1982, original 1979): Det selvudslettende barn – Om virkningen af narcissistiske forstyrrelser.
10. B.E. Holstein, M.T. Damsgaard, P.W. Henriksen, C. Kjær, C. Meilstrup, M.K. Nelausen, L. Nielsen, S.B. Rayce, P. Due (2011): Psykisk mistrivsel blandt 11-15 årige. Sundhedsstyrelsen.
11. P.S. Jørgensen, B.E. Holstein, P. Due, P. Henriksen, M. Rasmussen, A. Andersen, B. Jensen, I.K. Borup, B.B. Jensen, G. Gurevitsch og J.M. Pedersen.(2004): Sundhed på vippen. En undersøgelse af de store skolebørns sundhed, trivsel og velfærd.
12. P. Due, B. Holstein (2000): Ulighed i sundhed: Et stærkt socialt netværk er en vigtig ressource for børns identitetsdannelse og trivsel. *Vital nr.2 Sundhedsstyrelsen*.
13. B.M. Olesen, K.M. Dahl (2008): Fritidsliv i børnehøjde – Beretninger fra udsatte børn. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, (08:06)
14. B.K. Pedersen, L. B. Andersen m.fl. (2011): Fysisk aktivitet – håndbog om forebyggelse og behandling. Sundhedsstyrelsen.
15. S. Nabe-Nielsen, Indenrigs- og Sundhedsministeriet, A. Lahn, & a4media B. Brunsted (2004): Alle børn i bevægelse – idéer til initiativer.
16. F. Diderichsen, I. Andersen, C. Manuel (2011): Ulighed i sundhed – årsager og indsatser. Sundhedsstyrelsen.
17. A. Johansen, L.N. Jespersen, M. Davidsen, S.I. Michelsen, C.S. Morgen, K. Helweg-Larsen, A.N. Andersen, L. Mortensen, M. Juhl, P. Due (2009): Danske børns sundhed og sygelighed. Statens Institut for Folkesundhed og Syddansk Universitet.
18. K. Juel, J. Sørensen, H. Brønnum-Hansen (2006): Risikofaktorer og folkesundhed i Danmark. Statens Institut for folkesundhed.
19. Statens Institut for Folkesundhed og Fyns Amt (2005): Børn, Mad og Bevægelse. Evaluering af modelprojekt Børn, Mad og Bevægelse. Undersøgelsen i hovedtræk.
20. E. Christensen (2003): Små børn i familier med sociale belastninger, Arbejdsrapport 2, Vidensopsamlingen om social arv. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
21. E. Christensen (2004): 7 års børneliv. Velfærd, sundhed og trivsel hos børn født i 1995. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, (04:13).

22. M R. Larsen (2004): "Børnefællesskaber i den pædagogiske praksis". I: Vera: tidsskrift for pædagoger. nr. 29.
23. A.H. Stanek (2006): "Rummelighed eller fokus på handlemuligheder i og på tværs af børns rum". I: Psykologisk Pædagogisk Rådgivning. Årgang 43, nr. 1.
24. A.H. Stanek (2008): "Børnefællesskaber ved skolestart". I: Børnehaveklasselærernes fagblad, Skolestart.
25. A.H. Stanek (2010): Børns fællesskaber og fællesskabernes betydning - studeret i indskolingen fra børnehave til 1. klasse og SFO. Monografi, Roskilde Universitet.
26. K.E. Petersen (2008): Daginstitutioners betydning for udsatte børn – en forskningsoversigt.
27. K.E. Petersen (2003): Daginstitutioners betydning for udsatte børn – en forskningsoversigt. National Academy of Science.
28. F.Ø. Andersen (2011): Positiv psykologi i skolen
29. F.Ø. Andersen (2011): Flow
30. B. Jensen, B. A. Barrett, M. N. Christoffersen (2003): Daginstitutioner som instrument til at bryde social arv - hvad ved vi fra den nationale og internationale forskning og hvad gør vi?
31. A.A. Nielsen, M.N. Christoffersen (2009): Børnehavens betydning for børns udvikling – en forskningsoversigt. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, (09:27)
32. O. H. Hansen (in press): Vuggestuen som læringsmiljø.
33. O. H. Hansen (2011): Pædagogisk kærlighed – et begrebsligt ståsted for fremtidens vuggestuepædagogik, Gjallerhorn.
34. K. Sylvia, E. Melhuish, P. Sammons, I Siraj-Blatchford, B. Taggart (2004): The Effective Provision of Pre-school Education (EPPE) Project: Findings from Pre-school to end of Key Stage 1
35. P. Sammons, K. Sylvia, E. Melhuish, I Siraj-Blatchford, B. Taggart, S. Barreau, Y. Grabbe (2007): Effective Pre-school and Primary Education 3 – 11 Project (EPPE 3 - 11) Influences on children's development and progress in key stage 2: Social/behavioural outcomes in year 5
36. P. Sammons, K. Sylvia, E. Melhuish, I Siraj-Blatchford, B. Taggart, S. Barreau, Y. Grabbe (2007): Effective Pre-school and Primary Education 3 - 11 Project (EPPE 3 - 11) Influences on children's attainment and progress in key stage 2: Cognitive outcomes in year 5
37. S.C. Andersen, S.C. Winter (red.)(2011): Ledelse, læring og trivsel i folkeskolerne. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, (11:47).
38. M. Hermansen (2007): Læringsledelse. Løft til læring i skolen.
39. KL (2010): Strategi for Arbejdskraft.
40. J. Mehlbye, C. Ringmose (2004): Elementer i god skolepraksis. De gode eksempler. AKF.
41. S.E. Nordenbo, M.S. Larsen, N. Tiftikci, R.E. Wendt, S. Østergaard (2008): Lærerkompetencer og elevers læring i førskole og skole.
42. L.T. Nielsen (2010): Cirkulation af viden – fra omsætning og "nedsivning" til nye former for samspil, partnerskaber og anvendt forskning.
43. OECD (2010): The Nature of Learning,
44. T. P. Jensen, L. Husted, A.K. Kamstrup, S. Haselmann, S.M. Daugaard (2009): Unges frafald på erhvervsskolerne. AKF.
45. M.D. Mortensen, M.N. Neerbek (2008): Fokus på skolegang ved visitation til anbringelse uden for hjemmet, Delrapport 2. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, (08:15).
46. A.S. Perthou, A. Sejer, M.D. Mortensen, D. Andersen (2008): Skolegang under anbringelse, Delrapport 3: Fokus på skolegang ved visitation til anbringelse. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, (08:25).

KL
Weidekampsgade 10
2300 København S
Tlf. 33 70 33 70
kl@kl.dk
www.kl.dk

Produktionsnr. 830019
ISBN 978-87-92460-94-3